

Modlitba za pápežovu smrť? Nič nové v dejinách Cirkvi...

Jozef Duháček

26. apríla 2024 ✚ Cirkev ✚ Komentár

Stretol som človeka, ktorý v úprimnej snahe prispieť k vyriešeniu prehlbujúcej sa katastrofy, poznačiacej tento pontifikát, sa uchýlil k extrémnemu riešeniu a začal sa modliť k Pánu Bohu, aby zachránil svoju Cirkev tým, že si čo najskôr povolá Františka pápeža na večnosť, dá mu zaslúženú spravodlivú odmenu, nech už je akákoľvek a nahradí ho niekým lepším.

Hoci to tento človek urobil reflexívne, takéto riešenie nevymyslel on, ale renomovaný teológ zo 16. storočia a majster dominikánskeho rádu kardinál Tomáš Kajetán OP (Tomaso Caetanus, niekedy tiež Gaetanus). Ten horlivo obhajoval pápežskú moc a autoritu v dvoch rôznych sporoch. Najprv, po skončení V. lateránskeho koncilu proti konciliaristom a neskoršie proti Martinovi Lutherovi – tento druhý prípad je známejší.

Ilustračný obrázok, zdroj: flickr.com

Kajetánove spisy proti konciliaristom sú mimoriadne zaujímavé aj dnes. Musel odpovedať na námietky konciliaristov, že ten model pápežskej moci, ktorý Kajetán obhajoval, nemá žiadny mechanizmus na obmedzenie zlého, zločinného pápeža, zneužívajúceho svoju moc – konciliaristi teda tvrdili, že Kajetán je, dnešnými slovami, hyperpapalista. Kajetán bol preto nútený odraziť tento útok a načrtnol legitímne obmedzenia pápežskej autority bez toho, aby obmedzil plnosť moci – *plénitudo potestatis* – pápežského úradu. To je paralela k dileme, ktorej čelia dnešní tradicionalisti, ktorí sa musia vyhýbať sprava Scylle hyperpapalizmu a zľava Charybde protestantského pohľadu na cirkevnú autoritu.

Pozrime sa na Kajetánove návrhy ako zaobchádzať s pápežom, ktorý zneužíva svoju moc ku škode Cirkvi, ktoré sa nachádzajú v jeho antikonciliaristických traktátoch. Vráťane diskusie o modlitbe za pápežovu smrť. Nechceme tu formulovať návod, ako riešiť súčasný problém, ale skôr chceme pochopiť a postaviť často citované pasáže z Kajetána do správneho kontextu.

Najvýznamnejšími oponentmi Tomáša Kajetána boli John Mair a Jacques Almain. Mair bol škótsky humanista, ktorý vyučoval teológiu na univerzite v Paríži a na Sorbonne; Almain bol francúzsky profesor teológie v Paríži, ktorý bol aj rektorom univerzity. Obaja boli v tej dobe intelektuálne „ťažké váhy“; Almain bol poverený parížskou fakultou, aby diskutoval Kajetánom o otázke zosadenia pápeža. Konciliaristi tvrdili,

že Cirkev (konkrétne ekumenický koncil) má právomoc zosadiť platného pápeža. Kajetán to popieral.

Konciliaristi ako Mair a Almain vo všeobecnosti koncipovali svoje argumenty pre zosadenie pápeža na základe podobnosti s politickou autoritou. Cieľom tohto porovnania bolo dokázať, že právo tela, nejakého politického alebo spoločenského organizmu, odstrániť v nevyhnutných prípadoch svoju hlavu, je výsadou prirodzeného (nie božského) práva. Takto platné zásady týkajúce sa politickej autority by sa potom mohli analogicky aplikovať na cirkevný organizmus. Napríklad Jacques Almain začína svoju knihu *Libellus de auctoritate ecclesiae* (Kniha o autorite Cirkvi) z roku 1512 kapitolou, v ktorej sa zaoberá pôvodom občianskej jurisdikcie, aby sa potom mohla cirkevná jurisdikcia poznávať a analyzovať porovnaním s ňou a tak sa autorita Cirkvi nad pápežom mohla dokázať z prirodzeného zákona.[1] Tento argumentačný postup bol základom pre konciliaristický postoj a nachádza sa v dielach Almaina, Maira a ďalších. Argument postupuje takto:

Väčšina renesančných politických teoretikov sa zhodovala na tom, že panovník vládne so súhlasom ľudu – nie v demokratickom zmysle, ale skôr vyjadreným súhlasom stavov, ktoré uznávali jeho korunováciu a prijali jeho investitúru – vybavenie – kráľovskou autoritou. Panovník vykonával najvyššiu moc na čele štátnej hierarchie, ale jeho moc mu bola delegovaná komunitou, v mene ktorej zastával moc. Táto delegácia bola ratifikovaná prostredníctvom korunovácie. Ak však panovník porušil svoje korunovačné prisahy, obec mala právo ho zosadiť a nájsť si niekoho vhodnejšieho. Teoretici široko diskutovali o tom, kto môže v mene komunity tohto panovníka odstrániť a čo presne toto „odstránenie“ znamená, ale panovala všeobecná zhoda, že zlomyseľný, neschopný alebo deštruktívny panovník môže byť odstránený. Toto bolo právo komunity podľa prirodzeného práva, keďže sa týkalo základnej štruktúry politickej autority (a nie, nie je to verzia Lockovej Spoločenskej zmluvy).[2]

Na základe toho konciliaristi usúdili, že aj Cirkev musí mať funkciu, možnosť, ako odstrániť škodlivého pápeža. Dôvod bol dvojaký:

Po prvé, ako je vysvetlené vyššie, autorita panovníka nad štátom je delegovaná, čo znamená, že komunita má právo vziať späť svoju (delegovanú) moc, ak sa monarcha ukáže ako neschopný, a to na základe prirodzeného zákona (konciliaristi mali k dispozícii množstvo zložitých argumentov, aby obišli skutočnosť, že Petrovi autoritu udelil priamo Kristus).

Druhým dôvodom bol argument o nadradenosti Cirkvi voči štátu, ktorý bola potvrdený dlhoročnou tradíciou.[3] Cirkev tvorí „dokonalú komunitu“, ktorá má všetky právomoci potrebné pre vládu bez toho, aby potrebovala akúkoľvek vonkajšiu entitu. Ak je Cirkev nadradená politickej autorite, potom Cirkev musí mať nejaký mechanizmus na odstraňovanie zlých pápežov, inak by bola nižšia ako politická autorita, keďže regnum by malo prístup k moci, ktorú nemá *sacerdotium*. Jacques Almain v jeho *Libellus de auctoritate ecclesiae* píše:

Predpokladajme, že moc nad celou Cirkvou bola zverená pápežovi tak, že hoci ju vykonával na zničenie Cirkvi, a nie na jej budovanie, a hoci by bol pre celú Cirkev škodlivý, pokiaľ ide o dosiahnutie jej cieľa, napriek tomu by ho ani celá Cirkev nemohla potrestať. Z toho by po prvé vyplývalo, že cirkevná obec nie je tak dobre usporiadaná ako občianska, pretože by bolo proti dobrému poriadku civilnej spoločnosti, keby nebolo možné odvolať člena, ktorého správanie ju môže celú zničiť. Po druhé, bolo by to na škodu samotného pápeža, pretože by bol úbohejší

ako všetci ľudia, keby ho nebolo možné obmedziť pri páchaní zla.[4]

Zatiaľ čo stavy reprezentovali civilnú komunitu v občianskom zriadení, v Cirkvi je spoločenstvo najdokonalejšie zastúpené ekumenickým koncilom. Ekumenický koncil by teda mohol vyniesť rozsudok nad pápežom, dokonca aj taký, ktorým by ho zosadil. Inak by bola civilná autorita dokonalejšie konštituovaná ako cirkevná, čo by bol nezmysel.

Tomáš Kajetán OP bol najvýznamnejším teológom začiatku 16. storočia. Tento dominikán bol nielen považovaný za autoritatívneho vykladača diela sv. Tomáša Akvinského, ale bol aj popredným teológom v otázke pápežskej autority. Bol natoľko rešpektovaný, že ho pápež Július II. vybral, aby predniesol úvodnú reč na druhom zasadnutí V. lateránskeho koncilu (1512), strhujúci prejav na obranu pápežských výsad. Dekrét V. Lateránu proti konciliaristom z kvázikoncilu v Pise bol z veľkej časti dielom Tomáša Kajetána.

Kajetán argumenty konciliaristov riešil vo viacerých spisoch. Jeho poznámky o modlitbe za pápežovu smrť sa nachádzajú v traktáte z roku 1512 *De comparatione auctoritatis papae et concilii* (Porovnanie autority pápeža a koncilu), a aj v jeho *Apológii* z roku 1514. Čo teda hovorí Kajetán na otázku, či ekumenický koncil môže zosadiť pápeža, a či môžu kresťania žiadať o odstránenie zlého pápeža.

Kajetán neprijíma konciliaristickú analógiu občianskej vlády, pretože pápežova vláda a moc nad Cirkvou je z priameho ustanovenia Ježišom Kristom, nie z prirodzeného zákona. Prijíma, že účelom pápežstva je spoločné dobro Cirkvi, a ani nerobí zo všetkých nižších autorít v Cirkvi len pápežových úradníkov, či sluhov, ako keby pápež bol jedinou mocou. Trvá však na tom, že autoritu pápežovi nedeleguje Cirkev, ale je založená na priamom poverení Ježiša Krista:

Rozdiel medzi kráľom a pápežom je v tom, že kráľovská moc je v prvom rade podľa prirodzeného zákona v ľuďoch a je prenesená z ľudu na kráľa. Pápežská moc je však nad prirodzenosťou; a podľa Božieho zákona je iba v jednej osobe, nie v spoločenstve, Kristus ustanovil formu najvyššej cirkevnej vlády len v jednej osobe...[5]

Ilustračný obrázok, zdroj: flickr.com

Z toho teda vyplýva, že nad pápežom je vo veciach týkajúcich sa vlády Cirkvi iba Boh. Nikto preto nemôže súdiť pápeža v žiadnom právnom zmysle. V knihe VIII hovorí:

Pápež nesmie byť potrestaný žiadnym skutkom, ale má byť napomenutý slovne a verejne, ako Petra napomenul Pavol (Gal 2,11), ako je napísané u svätého Tomáša, v prípade, keď verejne hreší a tak uvádza Cirkev do nebezpečenstva. V prípade, v ktorom môže byť zbavený funkcie, môže byť potrestaný aktom zosadenia.[6]

Ak Kajetán verí, že nikto nemôže pápeža potrestať alebo ho súdiť, prečo potom hovorí o pápežovi, ktorý môže „potrestaný aktom zosadenia“? Kajetán pripúšťa jeden prípad, kedy môže byť pápež súdený a zosadený, a to je prípad herézy. V knihe XVII uvádza tieto argumenty:

Človek bez viery, ako napríklad heretik, nie je členom Cirkvi; preto nie je jeho hlavou. Z tohto dôvodu, keďže pápež nie je nič iné ako hlava Cirkvi, pokiaľ stratí vieru, nemôže byť pápežom. [7]

V tomto prípade, hovorí Kajetán, Cirkev môže postaviť pápeža pred súd a zosadiť ho:

Prípad herézy je jediný, v ktorom podľa Božieho zákona môže Cirkev zosadiť pápeža. [8]

Prečo je heréza jediným prípadom? Jednoducho preto, že heréza sa týka záležitostí viery, ktoré sú súčasťou Božieho zákona. Keďže nad pápežom je iba Boh, pápež sa zodpovedá iba božskému zákonu. Kajetán argumentuje nielen teológiou, ale aj kánonickou tradíciou. Vo svojich rozpravách sa odvoláva na Gratianove dekréty. Napríklad na *Si papa*, ktorý hovorí: Ak sa pápež neodkloní od viery, žiadny smrteľník nech sa neodvažuje usvedčovať ho z jeho chýb. [9]

Alebo sa odvoláva ma učenie pápeža Eusebia, ktorý hovorí, že pápež môže byť pokarhaný iba vtedy, ak sa odchýli od viery (okolo roku 310): Ovce, ktoré sú zverené pastierovi, ho nemôžu karhať, ak sa neodkloní od viery, a už vôbec nie ho obviňovať. [10]

Kajetán cituje mnoho iných kánonov a pápežov, ale jeho názor možno zhrnúť takto:

Pápeža robí zosaditeľným iba ak je v rozpore s podmienkami nevyhnutnými na to, aby bol pápežom; ale medzi rozličnými zločinmi je nevieru jediná v rozpore s podmienkami, ktoré sú nevyhnutné, aby mohol byť pápežom; preto zo zločinov iba nevieru spôsobuje, že pápež môže byť zosadený. [11]

Kajetán je však pevný v tom, že pápež ani v prípade herézy nestráca svoj úrad ipso facto – teda upadnutím do bludu; musí byť zosadený verejným aktom Cirkvi. Keďže pápežovi bola udelená jeho najvyššia autorita prostredníctvom ľudského sprostredkovania, musí byť ľudským sprostredkovaním zosadený:

Dospel som k záveru, že tvrdenie: „Pápež, keď je heretik, je zosadený ipso facto na základe božského alebo ľudského zákona,“ je nesprávne... pozícia pápeža a ostatných biskupov je rovnaká, pokiaľ ide o stratu jurisdikcie odvodenej od Boha alebo božského zákona. Keďže v oboch prípadoch je sprostredkovaná ľudským výrokom, z toho vyplýva, že ju neodníma Boh priamo, ale prostredníctvom ľudského súdu. [12]

Pre Kajetána je toto „ľudské sprostredkovanie“ iba slávnostným zhromaždením všetkých biskupov, alebo aspoň ich reprezentatívneho počtu. Odmietol tak predstavu – dnes zastávanú sedevakantistami –, že pápež stráca svoj úrad ipso facto okamžite po odklonení sa od viery. Pre Kajetána musí stratu úradu deklarovať na externom fóre nejaký orgán Cirkvi.

Dôvod, prečo samotná heréza dovoľuje odvolať pápeža, je ten, že heréza sa týka božského zákona a iba božský zákon je nad pápežom. Okrem toho sa pápež prijatím herézy v skutočnosti zosadí sám, pretože sa postaví mimo Kristov ovčinec. Inými slovami, pápež nemôže byť zosadený ako pápež, ale môže byť zosadený ako heretik, pretože zatiaľ čo ako pápež nie je podradný Cirkvi, ako heretik je. Možnosť zosadenia pápeža kvôli heréze nie je primárne preto, že heréza je strašný zločin, ale preto, že pápež lipnutím na heréze sám seba degraduje a vystavuje sa rozsudku. Kajetán vysvetľuje:

Odpadnutím od viery sa stav kresťanského bytia (bytia kresťanom) zmení do tej miery, do akej bol ľudskou záležitosťou, čo znamená, že tento stav sa mení prostriedkami, ktorými ho môže zmeniť človek (tzn. človek môže prestať byť kresťanom vyznávaním herézy). Zmena stavu

kresťanského bytia oddeľuje človeka od ostatných kresťanov svojou vlastnou prirodzenosťou; a preto zločin herézy vyžaduje, aby bol pápež zosadený nie z dôvodu jeho väčšej závažnosti, ale z dôvodu zmeny stavu; iné zločiny to však nevyžadujú.[13]

Kajetán zostáva pevný v tomto bode, že iba heréza umožňuje zosadiť pápeža, pretože, ako hovorí, „*žiadny verejne známy a škandálny zločin, okrem neviery, nevedie k zosadeniu pápeža*“.[14]

Dobre, ale čo majú robiť kresťania, keď je pápežovo zlé správanie deštruktívne a škandalózne, ale nie vyslovene heretické? Kajetán uvádza niekoľko pozoruhodných príkladov, ako by to mohlo vyzerieť. Pápež by mohol poškodiť Cirkev predávaním všetkých benefícií, povyšovaním zlých, utláčaním dobrých, tyraniou, verejným oddávaním sa neresti, rúhaním, lakomstvom atď..., jeho besnenie by mohlo viesť k zatrateniu duší, zneužívajúc meč pápežskej moci.[15]

Konciliaristi tvrdili, že pápež, ktorý robí takéto veci, je v skutočnosti schopný poškodiť Cirkev viac ako pápež, ktorý vyznával herézu. Ale keďže Kajetán tvrdil, že pápež nemôže byť odvolaný, pokiaľ nevyznáva herézu, nepotvrďuje to hlavný argument konciliaristov? Každá sekulárna vláda má mechanizmus na odstránenie zlého vládcu. Kajetánovo naliehanie, že Cirkev nemá takýto mechanizmus, by zrejme znamenalo, že svetský poriadok je dokonalejší ako cirkevný, pretože má moc, ktorá Cirkvi chýba. Ale to nemôže byť, keďže vieme, že *sacerdotium* je nadradené nad *regnum*. Preto aj Cirkev musí mať mechanizmus na odstránenie zlého pápeža.

Kajetánova odpoveď je jednoduchá, ale dôvtipná. Nepopiera, že Cirkev má mechanizmus na odstránenie deštruktívneho (nie však heretického) pápeža; ale popiera, že tento existuje v poriadku pozitívneho ľudského zákona. Cirkev nemá žiadne byrokratické ani procedurálne prostriedky na odstránenie zlého pápeža, ale to neznamena, že Cirkev nemá žiadny mechanizmus. Ak je Boh jediným pápežovým nadriadeným, potom sa kresťania musia obrátiť na Boha, aby zlého pápeža odstránil. Kajetán hovorí:

Nadprirodzená vláda, ktorou pápežstvo je, si sama od seba vyžaduje nadprirodzenú obranu a nápravu, ktorú autoritatívne ustanovil Pán Ježiš Kristus, keď si vyhradil zosadenie pápeža pre seba a udelil zvyšku Cirkvi službu modlitby. Toto je múdry a účinný prostriedok, ako bude na vysvetlenie nižšie. Preto je nepravdivé tvrdiť, že Pán Ježiš Kristus ustanovil cirkevnú obec menej dobre, dokonca aj pod svojím námestníkom, ako občiansku spoločnosť v ľudských záležitostiach, lebo obom nebol daný rovnaký, ale primeraný liek proti zlému panovníkovi, takže Cirkev sa môže pred ním chrániť a zosadiť ho sebe primeranými sľubmi a skutkami – modlitbami, pôstmi, almužnami; tieto sú účinnejšie ako iné sekundárne príčiny, pretože sú nadradené ostatným a primerané všeobecnému blahu Cirkvi.[16]

Rovnaký argument uvádza aj inde v *De comparatione*:

Pretože príčiny by mali byť úmerné účinkom, ako vyššie príčiny zodpovedajú vyšším účinkom, a keďže medzi sekundárnymi príčinami je ľudská prozreteľnosť podporovaná autoritou Cirkvi príčinou nižšieho stupňa ako je modlitba, ktorú Boh kladie do najvyššieho stupňa sekundárnych príčin, čo je zrejmé z toho, že mu podlieha každé telesné i netelesné stvorenie, a keďže ustanovenie o vernom pápežovi patrí medzi najvyššie účinky Cirkvi, preto Boh najmúdrejšie poskytol Cirkvi nápravu pri neveriacom pápežovi: nie ľudskú prozreteľnosť, ktorej podriadil zvyšok Cirkvi, ale modlitbu. A modlitba Cirkvi, ktorá si vytrvalo žiada pre seba veci potrebné na spásu, nie je menej účinnou sekundárnou príčinou ako ľudská prozreteľnosť,

pretože je zrejmé, že vytrvalá a neomylná modlitba každého jednotlivca, prosba o veci potrebné pre seba, je nanajvýš účinná a neomylná príčina, ako je podrobne vysvetlené vo Svätom Tomášovi (Contra gentes, III).

Preto, ak je potrebné pre blaho Cirkvi, aby bol takýto pápež odvolaný, za takýchto podmienok by ho nepochybne odstránila modlitba. Ak nie je nutné, aby bol odstránený, prečo sa teda hádame s dobrým Pánom, ktorý nám odmieta dať to, čo si sami želáme, ale naopak dáva nám to, čo by sme želať mali? Ak je jeho odstránenie nevyhnutné, odstráni ho Ten, ktorému je určená modlitba, ktorý slúbil, že tým, ktorí sa Ho boja, nebude nič chýbať.

... „Je potrebné (hovoria konciliaristi), aby pápež bol potrestaný našou prozreteľnosťou, aby nebol ponechaný len na Božiu prozreteľnosť a modlitby.“ Prečo to hovoria, ak len neuprednostňujú ľudskú prozreteľnosť pred účinnosťou modlitieb?[17]

Súdiac podľa Kajetánových odpovedí, konciliaristi zjavne namietali, že samotná modlitba nestačí. Modlitba je podľa nich všeobecným liekom pre všetky príležitosti, ale to, čo je potrebné v prípade zlého pápeža, je špecifický liek na konkrétnu situáciu. V *Apológii* Kajetán zdôrazňuje rozumnosť a náležitosť utiekania sa k modlitbe:

Z toho, že Cirkvi nebola udelená moc zosadiť ho ľudským ustanovením, nevyplýva, že jej nebola udelená (žiadna) právomoc zosadiť pápeža; lebo to robí neomylné iným spôsobom, totiž vytrvalosťou v modlitbe.

... Každé zriadenie, či už občianske alebo cirkevné, môže zosadiť toho, kto mu vládne tyransky, ale rôznymi spôsobmi – občianske, dokonalé a slobodné, mocou a ľudskými prostriedkami, cirkevné však pomocou Otcovej vlastnej moci, vytrvalosťou v modlitbe, keď je to skutočne potrebné. Tento spôsob, znamenitejší a neschopný sa pomýliť tak ako ten prvý, je lepší, a preto cirkevné spoločenstvo nie je o nič menej dobré, ale lepšie zriadené ako občianske, pokiaľ ide o spôsob, ako sa zbaviť zlého služobníka.

... Neexistuje vhodnejšia náprava pomocou ľudských prostriedkov, než vytrvalá modlitba Cirkvi. Po prvé, pretože ľudské prostriedky môžu zlyhať, lebo myšlienky smrteľníkov sú bojazlivé, naše úvahy sú neisté“ (Múd 9,14); vytrvalá modlitba Cirkvi však nemôže zlyhať. Môžeme niekoho zosadiť, aj keď je to zbytočné, nepredvídajúc budúcnosť, a nepoznajúc to, čo je skryté. Vytrvalá modlitba Cirkvi by ho však neodstránila, keby to bolo zbytočné, pretože dobrý Pán odmieta, čo si želáme, aby nám dal to, čo nám prospeje.[18]

Ilustračný obrázok, zdroj: World History Encyclopaedia

Kajetán teda tvrdí, že cirkevné zriadenie je dokonalejšie ako občianske, pretože civilné autority odstraňujú zlého vládcu „ľudským zásahom“, ale Cirkev prostredníctvom Božieho zásahu tým, že sa modlí za odvolanie pápeža. Okrem toho, zatiaľ čo odstránenie svetského vládcu ľudskou mocou podlieha omylu, Božie odstránenie zlého pápeža (alebo aj neodstránenie) nepodlieha omylu. Cirkev je teda dokonalejšia ako politický systém.

Kajetánove argumenty o zosadení pápeža za herézu, ako aj o modlitbe za odstránenie škodlivého pápeža predpokladajú, že veriaci sú schopní objektívne identifikovať, kedy je pápež problematický. Považuje za samozrejmé, že každý, kto používa kritérium rozumu a viery, dokáže pochopiť, kedy sa pápež vážne odchyľuje od teologických alebo etických noriem. Inými slovami, Kajetán nie je pápežský pozitivist; neverí, že čokoľvek pápež povie sa ipso facto stane štandardom, podľa ktorého sa merajú všetci katolíci.

Po druhé, niektorí to vysvetľujú tak, že Kajetán netvrdí, žeby sme sa mali modliť za pápežovu smrť, keďže spomína len jeho zosadenie na základe božského nariadenia. Kajetán by si tiež vedel predstaviť náhlu zmenu myslenia, keď si zlý pápež uvedomí svoju nevhodnosť a odstúpi, a zdá sa zrejmé, že smrťou myslel zosadenie. Jednak smrť je štandardným prostriedkom ukončenia pontifikátu a Kajetán vynaložil veľké úsilie, aby zistil, že neexistuje žiadny ľudský mechanizmus na odstránenie pápeža mimo prípadov herézy. Ak neexistuje ľudský tribunál, ktorý by mohol vyniesť rozsudok nad zlým pápežom, potom je zrejmé, že modliť sa za odvolanie pápeža sa rovná modlitbe za jeho smrť.

Po tretie, Kajetán nielenže hovorí, že je dovolené modliť k Pánovi, aby odstránil zlého pápeža, ale že je to pre kresťanov ideálny spôsob, ako sa vysporiadať so zlým pontifikátom, keďže je to vyjadrenie nadradenosti Cirkvi nad občianskym poriadkom a dokonalého zabezpečenia, ktoré Boh urobil pre svoju nevestu. Kresťania sa nielenže môžu modliť, aby ich Boh zbavil zlého pápeža, ale dokonca by to mali robiť. Zachádza dokonca tak ďaleko, že hovorí, že je to druh neviery a nedôvery v Božiu Prozreteľnosť, keď niekto tvrdí, že Boh by tieto modlitby nesplnil:

(Že) vytrvalá modlitba Cirkvi za seba vo vlastnej núdzi môže zlyhať..., to je podľa môjho skromného názoru blízke neviere, ak to dokonca nie je skutočná neviere. Vskutku sa zdá, že to sa odchyľuje od Božej Prozreteľnosti, ktorá má Cirkev vo svojej osobitnej starostlivosti. Ak prirodzenosť nezlyháva v tom, čo je potrebné, ako môže Boh, ktorý sa dal Cirkvi, zlyhať v takých nevyhnutných veciach, ak Cirkev urobila, čo mala, ako je zrejmé z opísaných podmienok modlitby?[19]

Ak je Cirkev postihnutá zlým pápežom, Cirkev by sa mala modliť za jeho odstránenie ako prejav dôvery v Božiu Prozreteľnosť.

Po štvrté, hoci Kajetán popiera, žeby existoval nejaký ľudský tribunál schopný súdiť pápeža, neverí, že zlému pápežovi nemôžeme odporovať. Často sa stretávame s tým, že hyperpapalisti prednášajú citáty o neschopnosti Cirkvi súdiť pápeža a potom ich aplikujú na prípady odporu voči pápežovi, ako keby súdiť a vzdorovať bolo jedno a to isté. Kajetán medzi týmito prípadmi vidí jasný rozdiel. Súd je nadradený nad tým, kto je súdený; keďže nikto nie je nadradený pápežovi, nemôže byť súdený v žiadnom právnom zmysle. Ale odporovať nespravodlivému alebo škodlivému rozkazu znamená menejcennosť toho, kto odporuje; nadradený vnucuje svoju vôľu, podriadený buď súhlasí alebo odporuje. Preto odpor voči deštruktívnej pápežskej vláde je Cirkvi vlastný spôsobom, akým súd nie je. To vedie ku Kajetánovej slávnej pasáži o

odpore proti zlému pápežovi:

Musíte teda vzdorovať tvárou v tvár pápežovi, ktorý otvorene rozbíja Cirkev, napríklad udeľuje cirkevné úrady iba za peniaze alebo výmenou za iné úrady; držba takýchto dobrodení musí byť tým, ktorí ich kúpili, so všetkou úctou a poslušnosťou odmietnutá; a prípad simónie, dokonca spáchaný pápežom, musí byť odsúdený. Svetské kniežatá a duchovenstvo nepochybné môžu riadne vziať meč z ruky šialenca. Existuje tiež mnoho spôsobov, ktorými by sa svetské kniežatá a preláti Cirkvi, ak by ich chceli použiť, mohli bez vzbury postaviť na odpor a zabrániť zneužitiu moci. Ale keď sa kniežatá a preláti správajú ako keby spali, prečo sa sťažujú, že ho nemožno zosadiť?

... Nech čelia vhodnými prostriedkami deštruktívnemu zneužívaniu moci tak, že neposlúchajú bezbožných, nepochlebojú, nemlčia, obviňujú, argumentujú, zvolávajú kniežatá na pokarhanie podľa Pavlovho príkladu... (aby moc zneužíval málo alebo vôbec).[20]

Kajetán tvrdí, že „deštruktívne zneužívanie moci“ zlým pápežom je ešte horšie, keď mu preláti Cirkvi nekladú odpor, keď „sa správajú ako keby spali“. Ak by zlý pápež čelil tvrdému „odporu a prekážkam voči zneužívaniu moci“, potom by „moc zneužíval málo alebo vôbec“. Odporovať zlému pápežovi nie je to isté ako ho súdiť; to druhé je nemožné, to prvé je chvályhodné.

Po piate, hoci nás Kajetán povzbudzuje, aby sme sa modlili za zosadenie zlého pápeža, varuje pred pokrytectvom; tzn. modlíme sa, aby sme boli oslobodení od nerestí iného človeka, keď sme vynaložili málo úsilia na to, aby sme prekonalí svoje vlastné, alebo aby sme sa modlili, ako by sme mali:

Ako sa to stalo, že ak je v niektorých prípadoch pápež považovaný za nenapraviteľného, jeho poddaní, zotrúvajúci vo svojich nerestiach, denne reptajú proti (jeho) zlej vláde, nesnažiac sa dosiahnuť nápravu modlitbou, možno ako spáči bez viery, svojím správaním naplňajú Písmo – teda, že pokrytec vládne kvôli hriechom ľudí (porov. Jób 34,30). Ale sme takí hlúpi, že sa nechceme modliť tak, ako by sme mali, a predsa želáme ovocie modlitby, že nechceme zasiať, ale chceli by sme žať, že sa nechceme nazývať kresťanmi a prijať Kristovo dielo a jeho ustanovenia; a predsa chceme zvíťaziť nad šialencom, bláznom, tyranom, rozdeľovačom, ničiteľom a kaziteľom Cirkvi, keď sa stane, že taký vládne. Ale my, ktorí sa nedokážeme ovládnuť pri svojich modlitbách, pretože ich neprinášame tak, ako by sme mali, ako sa môžeme sťažovať, že nedokážeme ovládnuť životy iných bezbožných ľudí modlitbami, ktoré nielenže neprechádzajú cez strechu, ale ani nevychádzajú z hláv tých, ktorí sa modlia?[21]

Tu Kajetán v podstate hovorí, že ak sa sťažujeme na pápeža, ktorý „ničí a kazí Cirkev“, problém je pravdepodobne v tom, že sme sa dostatočne nemodlili za jeho odstránenie. Mali by sme pridať v modlitbe a snažiť sa prekonať svoje vlastné neresti, aby naše modlitby boli účinnejšie.

Na záver treba mať na pamäti kontext Kajetánovej práce – chcel brániť pápežskú autoritu. Kajetán bol na začiatku 16. storočia popredným apologétom pápežskej moci, a Lev X. ho odmenil za to kardinálskym klobúkom. Bol v prvej línii obrany proti Martinovi Lutherovi. Názory Kajetána na odpor proti zlému pápežovi a modlenie za jeho smrť sú teda, aspoň implicitne, pápežom schválené! Samozrejme, sú to iba názory významného teológa a nie dogmy viery, ale sú to vážne názory a ako také ich treba brať vážne.

Ak je Cirkev sužovaná zlým pápežom, ktorý sa zdá byť nenapraviteľný, veriaci sa po tom, ako si dajú čo najlepšie na poriadok svoj život, vo všetkej pokore, majú vrúcne modliť k Pánovi – modliť sa, postiť sa a

skladať sľuby –, aby bol tento pápež odstránený zásahom Božej Prozreteľnosti, nevynímajúc z toho jeho smrť.

Medzitým sa máme brániť zneužívaniu jeho moci všetkými prostriedkami, ktoré máme k dispozícii bez toho, aby sme sa odvážili ho súdiť v akomkoľvek právnom zmysle. Tak znie stanovisko veľkého Tomáša Kajetána.

Poznámky:

[1] Jacques Almain, *Libellus de auctoritate ecclesiae*, Cap. I, 135.

[2] Lockova „Spoločenská zmluva“ predpokladá nejasnú pôvodnú dohodu medzi vládcom a poddanými niekedy v dávnej minulosti, na úsvite ľudskej spoločnosti; je to zovšeobecnený a abstraktný pojem politického súhlasu, ktorý existuje mimo histórie. Na druhej strane, renesanční teoretici sa zamerali na špecifické prísahy jednotlivých panovníkov vyjadrené prostredníctvom korunovácie a iných rituálov kráľovskej investície. Zatiaľ čo Lockova teória sa sústreďuje na prvotnú a koncepčnú zmluvu medzi vládcom a ovládanými, renesanční teoretici založili svoje myšlienky na konkrétnych záväzkoch, ktoré vládcovia v histórii prevzali.

[3] Gelasius, *Epistola ad Anas. 2*; Innocent III., *Sicut universitatis conditor*.

[4] Almain, *Libellus de auctoritate ecclesiae*, Cap. VII, p. 161.

[5] Tommaso de Cajetan, *Apologia*, Cap. VI.

[6] Tommaso de Cajetan, *De comparatione*, Cap. VIII, Op cit., 36.

[7] Ibid., Cap. XVII, p. 74.

[8] Ibid., Cap. XXVI, p. 113.

[9] Decretalia, *Si papa* (D. 40 c. 6).

[10] Op cit., *Oves* (C. 2 q. 7).

[11] Cajetan, *De comparatione*, Cap. XXVI, p. 114.

[12] Ibid., Cap. XIX, 81, 80.

[13] Ibid., Cap. XXVII, 120–121.

[14] Ibid., Cap. XXVI, 119.

[15] Ibid., Cap. XXIV, 105–106.

[16] *Apologia*, Cap. VI, 239.

[17] *De comparatione*, Cap. XXVII, 125–126.

[18] *Apologia*, Cap. VI, 282–283.

[19] Ibid., 284.

[20] *De comparatione*, Cap. XXVII, 122–123.

[21] Ibid, 126.

Prevzaté, upravené, doplnené z unamsanctam.blogspot.com

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/modlitba-za-papezovu-smrt-nic-nove-v-dejinach-cirkvi/>